

Dissertaties in zwaar weer

Afgewezen dissertaties van de Tilburg Law School

Inleiding

In 2015 heeft de leiding van de Tilburg Law Graduate School mij gevraagd een analyse te maken van de dossiers van elf dissertaties die door de promotiecommissies bij de eindbeoordeling in eerste instantie zijn afgewezen. Dat betekende dat de promovendi niet werden toegelaten tot de verdediging van het proefschrift en dat zij de dissertatie – soms op onderdelen – moesten herschrijven.

De volgende vraag leidde in eerste instantie het onderzoek: Waarop richtte de kritiek van de promotiecommissies zich?

Al snel bleek dat de dossiers ook informatie bevatten over

1. de achtergrond van de tegenstemmers (discipline, plaats van aanstelling)
2. de achtergrond van de promovendi wier werk zo onder vuur kwam te liggen
3. de omgangsvormen in de commissies en
4. de aanpak van deze kwesties door de vice-decaan onder wiens hoede de promotiecommissies hun werk deden.

Dieper graven maakte het ook mogelijk om de gevolgen van de afwijzing te schetsen: de tijd die gemoeid is met het herschrijven en de uiteindelijke afloop. Al deze onderwerpen komen in dit verslag aan bod.

De faculteit stelde mij in 2015 elf dossiers ter beschikking. Qua oorspronkelijke promotiedatum waren deze als volgt verdeeld over de jaren:

2012: 1x

2013: 2x

2014: 5x

2015: 2x

2016: 1x

In deze gevallen besloot de commissie de kandidaat niet toe te laten tot de verdediging en te verzoeken om een bewerking van het manuscript. Soms kwam het zo ver niet eens omdat de promotor het manuscript terugtrok als duidelijk werd dat het dreigde fout te lopen in de commissie.

De dossiers zijn geanalyseerd en gecodeerd met behulp van Atlas/t.i.

In dit rapport zal ik *eerst* de vraag beantwoorden wie deze promovendi zijn. Komen we alle typen promovendi tegen (full time promovendi in een werknemerspositie, beurspromovendi, externe promovendi)? Of zijn er specifieke categorieën die eruit springen?

In de *tweede paragraaf* stellen we een vergelijkbare vraag. Wie zijn de tegenstemmers? En wie zijn de commissieleden die zwaarwegende bezwaren koesterden zonder dat dit tot een expliciete tegenstem leidde? Kenmerken zij zich door een specifieke disciplinaire achtergrond? En waar komen zij vandaan? Uit Tilburg of van daarbuiten?

In *paragraaf drie* gaat het over de vormen die de kritiek kan aannemen. We zullen zien dat de weerstand verschillende varianten kent, ook in termen van aantallen tegenstemmers.

In *paragraaf vier* gaat het over de omgangsvormen in de commissies. Hoe stellen de promotoren zich op wier promovendi in de commissies op grote problemen stuiten? Gaan de voorstemmers het gevecht aan met de tegenstemmers en hoe luidt dan de uiteindelijke beslissing?

Direct hiermee verbonden – *paragraaf vijf* - is de aanpak door de vice-decanen. Zetten zij de zaken op scherp of proberen zij de kwestie zo soepel mogelijk naar een voor iedereen werk-bare oplossing te leiden?.

In *paragraaf zes* gaat het over de kern van dit rapport, de inhoud van de kritiek. Als een dissertatie in eerste instantie wordt afgewezen, waarop richt zich dan de kritiek? Gaat het hier om een grote variatie van kritiekpunten, of richt de kritiek zich op enkele hoofdzaken? We beantwoorden ook de vraag of de kritiek alleen afkomstig is van de tegenstemmers, of dat ook de voorstemmers zich kritisch uitlaten over onderdelen van de dissertatie.

Hierna maken we een zijstapje aan de hand van de vraag of de problemen mogelijk iets van doen hebben met het monodisciplinaire of multidisciplinaire karakter van de dissertatie.

We sluiten het rapport af met een paragraaf over de gevolgen van de afwijzing (*paragraaf 7*). We kunnen daarbij denken aan de tijd die gemoeid is met het herschrijven en de al dan niet succesvolle herbeoordeling van de dissertatie. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en enkele aanbevelingen.

In dit rapport spelen de bijlagen 2 en 3 een essentiële rol. Hier kan men uitvoerig lezen over de kritiek zoals verwoord door voor- en tegenstemmers. In de hoofdtekst volsta ik een met beknopte, puntsgewijze opsomming van de kritiek.

Via de bijlagen heb ik geprobeerd om aangrijpingspunten te bieden voor promovendi die nog aan hun dissertatie werken (en hun begeleiders). Zij kunnen hun werk in uitvoering checken aan de hand van de criteria die de beoordelaars hebben ontwikkeld.

Hans Sonneveld
Tilburg, voorjaar 2016

Samenvatting

- a) In dit rapport worden 11 dissertaties onder de loep genomen waarvan de promotiecommissies in eerste instantie van mening waren dat de promovendus geen toestemming diende te krijgen voor de openbare verdediging van het manuscript.
- b) Deze groep promovendi bestaat voor het overgrote deel uit promovendi die niet full time of vrijwel full time (0.8 fte) konden werken aan het proefschrift. Het gaat om 5 externe promovendi, 2 promovendi die een 1.0 fte aanstelling hadden, en 4 promovendi met een aanstelling van rond de 0,5 fte.
- c) Geen van hen werd tot het promotietraject toegelaten na een selectieprocedure waarvan de presentatie van een uitgewerkt promotieplan deel uitmaakt.
- d) Op twee promovendi na, werkten deze promovendi dus onder suboptimale omstandigheden aan het proefschrift.
- e) Drie departementen zijn 3 of 4 maal betrokken bij deze probleemgevallen.
- f) Bij de 11 dissertaties hebben in totaal 14 leden van de promotiecommissies een tegenstem uitgebracht. In al deze gevallen was deze afkomstig van een collega van buiten de Tilburgse universiteit.
- g) Onder de tegenstemmers in de promotiecommissies komen we verschillende disciplinaire achtergronden tegen (o.a. rechtsgeleerdheid, gedrags- en maatschappijwetenschappen, criminologie).
- h) Eén tegenstem is al voldoende om de promotiecommissies te doen besluiten tot een verzoek aan de promovendus om het manuscript te herzien.
- i) In de commissies is geen sprake van een absolute tegenstelling tussen de tegenstemmers en degenen die de promovendus willen toelaten tot de verdediging. Ook voorstemmers hebben soms lichte tot zware kritiek.
- j) De kritiek van de tegenstemmers stuit vrijwel nooit op felle weerstand. De voorstemmers gaan geen gevecht aan met de opposanten. Dat geldt ook voor de promotoren. In de correspondentie en de verslagen van de bijeenkomsten van de promotiecommissies is van irritaties of animositeit geen sprake.
- k) Bij dit alles speelt de vice-decaan een cruciale rol. Deze heeft in alle gevallen ertoe bijgedragen dat de zaken niet op de spits werden gedreven. Soms wordt een promotiecommissie al bijeengeroepen zonder dat alle leden hun oordelen hebben geformuleerd maar al wel duidelijk is dat er een tegenstem is.
- l) Er is een duidelijk verschil tussen de tegen- en voorstemmers wat betreft de hoeveelheid tekst waarmee zij hun conclusie onderbouwen. Van de 51 voorstemmers lichten er slechts 18 (35%) hun oordeel wat uitvoeriger toe (1 à 2 pagina's). De 17 tegenstemmers gebruiken voor hun kritiek 4 à 5 pagina's.
- m) Een analyse van de kritiek van de voorstemmers leert dat de tegenstemmers niet alleen stonden in hun bezwaren. Men kan zeggen dat de argumenten van de tegenstemmers vaak in vruchtbare aarde vielen.
- n) De voorstanders zouden het in sommige gevallen ook moeilijk hebben gehad om een toestemming tot verdediging door te drukken. In elf gevallen menen voorstemmers een bepaald onderdeel van de dissertatie niet te kunnen beoordelen of laten zij doorschemeren zich op glad ijs te bevinden.
- o) Voor- en tegenstemmers verschillen amper qua thema's in de kritiek, maar wel qua mate van aandacht die zij er in hun geschreven commentaar aan geven. In totaal formuleren de 41 voorstemmers in zo'n 127 tekstpassages hun kritiek. De 17 commissieleden die zeer veel moeite hadden met de dissertaties wijden hier rond de 360 tekstfragmenten aan.
- p) Het is inherent aan de rol van tegenstemmer dat zij hun oordeel uitvoerig(er) toelichten. Zij weten dat hun tegenstem hoogstwaarschijnlijk zal leiden tot een herziening van het proefschrift. Die kan door de promovendus alleen maar ter hand worden genomen als er een gedetailleerd commentaar van de tegenstemmer ter tafel ligt.

- q) Bij de tegenstemmers – maar niet alleen bij hen - concentreert de kritiek zich op de volgende aspecten van de dissertatie:
- 1) De probleemstelling.
 - 2) Een kortsluiting tussen de probleemstelling en wat daarop in de dissertatie volgt.
 - 3) Het te journalistieke karakter van de dissertatie of de juridische zwakte of de zware nadruk op beschrijving.
 - 4) Veronachtzaming van ontwikkelingen in het onderwerp die daarop een ander licht werpen.
 - 5) De omgang met de bestaande kennis van ontwikkelingen, de theoretische inbedding, de omgang met de literatuur.
 - 6) De kwaliteit van de analyses,
 - 7) De methodologische aanpak.
 - 8) De kwaliteit van het onderzoeksmateriaal.
 - 9) De kwaliteit van het schrijven.
 - 10) Een gebrek aan originaliteit
 - 11) Een gebrekkige kwaliteit van de conclusies
- r) Bij 10 van de 11 dissertaties is oktober 2016 sprake van een goede afloop. In twee gevallen is de afloop nog onbekend. Een afwijzing in eerste termijn duidt zeker niet op een hopeloos verloop van het promotietraject.
- s) Het commentaar van de promotiecommissies liet zich niet in een handomdraai verwerken. Gemiddeld verliepen tussen oorspronkelijke en uiteindelijke promotiedatum 8 maanden. Dit betreft de 8 dissertaties die tot een goed einde zijn gebracht. Van een dissertatie is de oorspronkelijke promotiedatum niet bekend, in twee gevallen werken de promovendi nog aan de herziening. Dit gemiddelde van 8 maanden kan nog oplopen.
- t) Gemiddeld besteden deze zes promovendi die aangesteld zijn geweest bij de faculteit nu al 8 jaar aan de voltooiing van het proefschrift. Dit gemiddelde zal zeker nog oplopen gezien het feit dat drie van hen nu nog doorwerken aan het proefschrift.
- u) In het geval van de vijf externe promovendi is de startdatum van de promotiewerkzaamheden bij de faculteit niet bekend. Het vermoeden is gerechtvaardigd dat hun gemiddelde promotie-duur niet ligt onder de genoemde 8 jaar.

1. Wie zijn de promovendi wier dissertatie in eerste instantie wordt afgekeurd?

Hun promotieomstandigheden

De 11 promovendi zijn over de volgende categorieën verdeeld:

- 2 hadden een full time aio-aanstelling
- 1 promovendus had een 0,2 aanstelling
- 1 promovendus had een 0,5 aanstelling
- 1 promovendus had een dubbele aanstelling, een deel voor onderwijs, een deel voor het promotieonderzoek
- 1 promovendus was gedetacheerd
- 5 promovendi waren externe promovendi, zij hadden geen aanstelling bij de faculteit en combineerden hoogstwaarschijnlijk hun promotieonderzoek met andere werkzaamheden

Deze groep promovendi bestaat voor het overgrote deel uit promovendi die niet full time of vrijwel full time (0.8 fte) konden werken aan het proefschrift. Geen van hen werd tot het pro-motietraject toegelaten na een selectieprocedure waarvan de presentatie van een uitgewerkt promotieplan deel uitmaakt. Op twee promovendi na, werkten deze promovendi onder sub-optimale omstandigheden aan het proefschrift.

Hun promotoren en afdelingen

Concentreerden de promovendi zich bij specifieke promotoren of afdelingen.

Een promotor is bij drie probleemgevallen betrokken. Een andere promotor begeleidde twee van de promovendi. De namen van alle andere promotoren komen we maar een maal tegen. De probleemgevallen zijn als volgt verdeeld over de departementen¹:

TILT:	2x
Criminal Law:	4x
Privaatrecht:	1x
Bestuurskunde:	3x
Public Law:	3x

2. Wie opponeerden tegen toelating tot de verdediging?

Bij de 11 dissertaties hebben in totaal 14 leden van de promotiecommissies een tegenstem uitgebracht. In al deze gevallen was deze afkomstig van een collega van buiten de Tilburgse universiteit.

"Voorstem met grote reserve", "Verzoek om extra specialist", "Onthouding" zijn afkomstig van Tilburgse commissieleden. Tilburgse commissieleden stemmen bij geen van de 11 gevallen zonder omhaal tegen toelating tot de verdediging. De Tilburgse "Oppositie-variant" speelt wel een belangrijke rol bij de heftige bekritisering van de dissertaties en, in voorkomende gevallen, het besluit om de promovendus verder te laten werken aan de dissertatie.

De 17 commissieleden die veel moeite hadden met de dissertaties hebben de volgende disciplinaire achtergrond:

Rechtsgeleerdheid	8x
Criminologie	2x

¹ Het aantal betrokken departementen is groter dan het aantal promovendi. Dit komt doordat in een aantal gevallen begeleiders uit verschillende departementen bij de begeleiding waren betrokken.

Sociologie / maatschappij- en gedragswetenschappen	4x
ICT en rechtsstaat	1x
Filosofie	1x
Accountancy	1x

3. Wie schreven de omstreden dissertaties

Disciplinaire achtergrond wordt op dit moment nog onderzocht.

4. Welke vormen van oppositie komen we tegen?

Variant I. Twee tegenstemmen plus een onthouding. Eén maal

Variant II. Er zijn twee tegenstemmen. Drie maal

Variant III. Er is een tegenstem. Zes maal

Variant IV. Van een duidelijke tegenstem is geen sprake, maar de kritiek is zo vergaand en gedeeld dat de vice-decaan besluit tot een vergadering van de promotiecommissie. Deze leidt tot het verzoek tot herschrijven/aanvulling aan de kandidaat.

Een apart geval is onder de bovengenoemden, de dissertatie waarvan snel duidelijk wordt dat deze in de gevarezone verkeert en de promotoren besluiten tot terugtrekken voordat alle commissieleden hun oordeel hebben ingestuurd.

We hebben onderzocht of er sprake is van een totale tegenstelling tussen tegenstemmers en voorstanders van toelating tot de verdediging. Staan tegenover de tegenstemmers alleen maar commissieleden die alles prima vinden? Dat is niet het geval.

Dissertatie	Aantal voorstemmers met kritiek	Aantal tegenstemmers	Kanttekening
1	6	1	
2	1	1	1 lid sprak geen oordeel uit omdat proefschrift inmiddels was teruggetrokken
3	4	1	
4	5 (waaronder 1 met zeer zware kritiek)		1 lid onthoudt zich
5	3	1	
6	7	1	
7	5	2	
8	2	2	1 lid onthoudt zich
9	3	2	
10	2	2	
11	3	1	

In de commissies is geen sprake van een absolute tegenstelling tussen de tegenstemmers en degenen die de promovendus willen toelaten tot de verdediging. Ook voorstemmers hebben soms lichte tot zware kritiek. Een keer concludeert de voorstemmer tot een "net voldoende". Een ander besluit tot een voorstem na heel veel aarzeling.

De voorstemmers maken een andere afweging. Ondanks zwaktes die zij bespeuren zijn zij van mening dat de dissertatie als geheel de toets der kritiek kan doorstaan of op onderdelen zo geslaagd is dat een toelating tot de verdediging is gerechtvaardigd. In veel gevallen zien we dat ook de oorspronkelijke voorstemmers van mening zijn dat een herschreven dissertatie beter is geworden. Tegenstemmers bevonden zich nooit in een totaal isolement.

Het volgende citaat illustreert de sfeer in een bijeenkomst van de promotiecommissie waarin voor- en tegenstemmers met elkaar over de kritiek van gedachten wisselen.

"Twee leden van de commissie vinden dat het voorliggende manuscript niet aan de eisen voldoet. Toch delen alle commissieleden, op een enkel punt na, de strekking van de ingebrachte kritiek. De promotoren scharen zich achter de kandidaat maar ook achter de geuite kritiek en zijn bereid de kandidaat te ondersteunen om in een periode van 6 maanden aan de kritiek tegemoet te komen"

5. Omgangsvormen bij oppositie

Met het citaat in de vorige paragraaf zijn we aangekomen bij de omgangsvormen in de commissies. Zoals al gezegd, stuit kritiek vrijwel nooit op felle weerstand.

Voorzichtig en respectvol

De voorstemmers gaan geen gevecht aan met de opponenten. Dat geldt ook voor de promotoren. In de correspondentie en de verslagen van de bijeenkomsten van de promotiecommissies is van irritaties of animositeit geen sprake. Slechts in een geval gaan de promotoren echt voor de promovendus en zijn dissertatie staan. Maar ook in dat geval gaan zij zonder bezwaar akkoord met een procedure die moet leiden tot een definitief oordeel.

De reacties van de promotoren kunnen we gerust omschrijven als voorzichtig en respectvol jegens de tegenstemmers. In sommige gevallen willen zij het niet laten aankomen op een fikse gedachtewisseling in de commissie en wordt al tijdens de beoordelingsprocedure gemeld dat nog verder zal worden gewerkt aan de dissertatie.

De bejegening van de promotoren

In het goed houden van de sfeer is ook belangrijk hoe de tegenstemmers de promotoren bejegenen. Gezien de beoordelingen kan het niet anders dan dat tegenstemmers zich soms hebben afgevraagd waarom de dissertatie is voorgelegd aan de commissie. Slechts een keer wordt dit uitgesproken: De dissertatie had de commissie in deze vorm niet mogen bereiken. De promotor is de collega erkentelijk en beaamt dat er scherper had moeten worden opgelet.

Tegenstemmers en hun worsteling

Dat de verhoudingen in de commissies goed blijven heeft ook te maken met de respectvolle manier waarop de tegenstemmers hun bezwaren formuleren. Een paar keer schrijven de tegenstemmers hoe zij hebben geworsteld met hun negatieve eindconclusie. Iemand kende de kandidaat al jaren als collega en het deed pijn om nu negatief te moeten oordelen. In enkele andere gevallen was men zich bewust van de moeilijke omstandigheden waaronder het proefschrift tot stand moest komen. Maar de professionele integriteit wint het uiteindelijk.

De rol van ontbrekende expertise

De voorstanders zouden het in sommige gevallen moeilijk hebben gehad om een toestemming tot verdediging door te drukken. In elf gevallen menen voorstemmers een bepaald onderdeel van de dissertatie niet te kunnen beoordelen of laten zij doorschemeren zich op glad ijs te bevinden.

- Ten aanzien van de rechtseconomische aspecten onthoud ik mij van commentaar omdat *ik te weinig ben in gevoerd* in de rechtseconomie (Diss 4, lid 1).
- In hoofdstuk 6 zie ik de meeste meerwaarde...maar *ik ben onvoldoende empirisch bekwaam* om dit echt te beoordelen, en ik zie in de commissie niemand die dat wel kan beoordelen (Diss 4, lid 2).

- In de jonge traditie van de [...], die – *voor zover ik dat kan beoordelen* – nauwgezet wordt gevolgd.....Over dit onderwerp is ook weinig theorievorming. Wat er is, *lijkt adequaat verwerkt* (Diss 4, lid 3).
- Over de juridisch analyse kan ik helaas geen oordeel vellen *gezien mijn wetenschappelijke achtergrond* (Diss 6, lid 1).
- De kritische confrontatie van de eigen conclusies met bestaande theorieën of opvattingen is goed/voldoende met kanttekening dat ik *niet op alle terreinen van het proefschrift deskundig ben* (Diss 6, lid 2).
- De [beschrijving van de Belgische casus] *lijkt me te kloppen* (Diss 6, lid 3)
- De mate waarin bestaande theorieën of opvattingen aandacht krijgen is beperkt, *maar misschien is er niet zoveel* (Diss 11, lid 1).
- *Voor de relatieve buitenstaander* vraagt dit hoofdstuk veel van de lezer. Het is erg technisch juridisch. Voor de relatieve buitenstaander zou het helpen als de juridische theorie wordt afgewisseld, c.q. verduidelijkt met voorbeelden (Diss 11, lid 2).
- Over de centrale theorie van [...] kan ik weinig zeggen, *daar ben ik niet in thuis* (Diss 12, lid 1).
- *Voor zover ik kan overzien* is de methode nieuw en origineel (Diss 12, lid 3).

De reactie van de promovendi: respect

De promotoren nemen een sleutelpositie in bij het overbrengen van het slechte nieuws naar de promovendi. In de dossiers treffen we enkele malen de reacties van de promovendi aan, bijvoorbeeld in de vorm van een plan van aanpak voor het herschrijven van de dissertatie. Ook hier treft de hoffelijkheid waarmee gereageerd wordt op de critici en de waardering voor hun kanttekeningen. Slechts op een enkel onderdeel meldt een promovendus wel eens zich niet te kunnen vinden in de kritiek.

De rol van de vice-decaan

Bij dit alles speelt de vice-decaan een cruciale rol. Deze heeft in alle gevallen ertoe bijgedragen dat de zaken niet op de spits werden gedreven. Soms wordt een promotiecommissie al bijeengeroepen zonder dat alle leden hun oordelen hebben geformuleerd maar al wel duidelijk is dat er een tegenstem is. Het collegiaal incasseringsvermogen kent ook zijn grenzen. In eerste instantie was de gehele commissie akkoord met een opnieuw laten werken aan de dissertatie. Toen dezelfde tegenstemmer bij de herbeoordeling weer tot een afwijzing kwam i.t.t. de andere commissieleden, werd de zaak doorgezet onder leiding van de vice-decaan en kreeg de promovendus toestemming voor de verdediging.

6. De beargumentering van het oordeel, de kwantiteit

Er is een duidelijk verschil tussen de tegen- en voorstemmers wat betreft de hoeveelheid tekst waarmee zij hun conclusie onderbouwen.

33 voorstemmers vullen alleen het beoordelingsformulier in². Dat betekent dat zij in rond de 60 à 70 woorden hun oordeel verwoorden.

18 voorstemmers geven meer toelichting. Sommigen vullen het formulier in en geven daarnaast een korte toelichting. Zij gebruiken daar gemiddeld tussen de 1,5 en 2 pagina's voor.

Van de 51 voorstemmers lichten er dus 18 (35%) hun oordeel wat uitvoeriger toe.

Op één uitzondering na (die alleen het formulier invult), geven alle tegenstemmers een uitvoerige toelichting. Zij gebruiken daar tussen de 4 à 5 pagina's voor (A4, enkele regelafstand).

² Zie bijlage 1 voor de vragen die in het formulier beantwoord moeten worden.

Het is inherent aan de rol van tegenstemmer dat zij hun oordeel uitvoerig(er) toelichten. Zij weten dat hun tegenstem hoogstwaarschijnlijk zal leiden tot een herziening van het proefschrift. Die kan door de promovendus alleen maar ter hand worden genomen als een gedetailleerd commentaar van de tegenstemmer ter tafel ligt.

Dit verschil heeft waarschijnlijk gevolgen voor het onderlinge overleg in de promotiecommissie. De voorstemmers hebben door hun minder beargumenteerde positie meer bewegingsruimte dan de tegenstemmers. De positie van de voorstemmers is minder dichtgetimmerd. Ook is verweer tegen de tegenstemmers misschien lastig gezien de precisie van hun betoog en de aantoonbare inspanningen die zij zich getroost hebben. Dat is natuurlijk nog meer het geval als het om meerdere tegenstemmers gaat of als zich onder de niet-tegenstemmers collega's bevinden die zich onthouden, grote aarzelingen uitspreken of concluderen tot een 'net voldoende'.

Eerder hadden wij het over de omgangsvormen in de commissies die wij als respectvol en voorzichtig omschreven. Maar is het nu zo dat de omgangsvormen in de commissies vooral ingegeven worden door een wens om sowieso de lieve vrede te bewaren? Of vertolkten de tegenstemmers aarzelingen die ook bij de voorstemmers leefden?

Kritiek bij de voorstemmers

Een analyse van de kritiek van de voorstemmers leert dat de tegenstemmers niet alleen stonden in hun bezwaren. Men kan zeggen dat de argumenten van de tegenstemmers vaak in vruchtbare aarde vielen. Waarop concentreerden de kritische kanttekeningen van de voorstemmers zich? Herinneren we ons dat er 51 voorstemmers waren.

<i>Aspect van de dissertatie dat kritiek oogste</i>	<i>Aantal voorstemmers dat kritiek uitte</i>	<i>Aantal dissertaties dat kritiek losmaakte op dit aspect</i>
Probleemstelling	23	11
Kwaliteit van de gehanteerde begrippen	7	6
Omgang met de literatuur, de bestaande kennis	19	10
Methodiek / methodologie	7	6
Kwaliteit van het bestudeerd, verzameld materiaal	9	7
Kwaliteit van de analyse	8	4
Presentatie van het materiaal	5	4
Kwaliteit van het schrijven	31	11
Originaliteit	5	4
Kwaliteit van de conclusies	5	3

In bijlage 2 lichten we ieder aspect van de kritiek met enkele specificaties toe om de lezers enige grip te geven op de ratio achter de codering van de meer dan 100 tekstfragmenten. Het gaat hier om illustraties van het desbetreffende probleem. Het is niet zo dat alle dissertaties leden aan alle genoemde euvelds.

De kritiek van de voorstemmers is milder dan die van de tegenstemmers en zij gaat gepaard met andere passages waarin zij hun waardering tot uitdrukking brengen. Men krijgt het gevoel dat bepaalde aspecten of onderdelen van de dissertatie waar zij veel waardering voor hebben hen hun aarzelingen deden overwinnen. Soms wordt dit met zo veel woorden gesteld.

We gaan nu de kritiek van de tegenstemmers analyseren. Waar richtte de kritiek van de tegenstemmers zich op? Vielen zij over heel andere zaken dan de voorstemmers? Of bestaan er grote overeenkomsten?

De kritiek van de tegenstemmers, een overzicht.³

Waardoor kenmerken zich de dissertaties die de eerste beoordeling niet overleefden?

De uitvoerigheid van de kritiek waarop wij al eerder wezen, weerspiegelt zich in het aantal tekstfragmenten dat de 14 tegenstemmers, de twee leden die zich onthielden en het lid dat na grote aarzeling toch akkoord ging, wijden aan de door hen gesignaleerde problemen. Voor –en tegenstemmers verschillen amper qua thema's in de kritiek, maar wel qua mate van aandacht die zij er in hun geschreven commentaar aan geven. In totaal formuleren de 41 voorstemmers in zo'n 127 passages hun kritiek. De 17 commissieleden die zeer veel moeite hadden met de dissertaties wijden hier rond de 360 tekstfragmenten aan.

De **probleemstelling** oogst weer veel kritiek. *De kwaliteit als zodanig* wordt in zo'n 66 tekstfragmenten bekritiseerd. 23 maal constateert men een *kortsluiting* tussen de probleemstelling en wat daarop in de dissertatie volgt. 10 maal schrijven de tegenstemmers ongelukkig te zijn met het te journalistieke *karakter* van de dissertatie, of de *juridische zwakte* of de zware *nadruk op beschrijving*. Kritiek op de *omgang met de ontwikkelingen* in het onderwerp kan ook op zo'n 10 fragmenten rekenen.

De **omgang met de bestaande kennis** over ontwikkelingen, de theoretische inbedding en de literatuur scoort ook deze keer hoog. In zo'n 66 tekstfragmenten gaan de tegenstemmers hier op in.

De **kwaliteit van de analyses** (37 citaten), de **methodologische aanpak** (33 citaten), de **kwaliteit van het onderzoeksmateriaal** (37 citaten) en **de kwaliteit van het schrijven** (37 citaten) worden door de tegenstemmers in kwantitatief opzicht ongeveer gelijkelijk van kritische passages voorzien.

Ook bij deze groep van 17 critici scoren **originaliteit** (11 citaten) en **kwaliteit van de conclusies** (20 citaten) in kwantitatief opzicht wat minder zwaar in de kritiek.

³ De nu volgende kwantificering is gebaseerd op het aantal tekstfragmenten dat van een code werd voorzien die een specifiek aspect of probleem aanduidt.

De analyse van de kritiek van voor- en tegenstemmers, van leden die zich onthouden of aarzelen leert dat zij niet in verschillende werelden leefden. Dat maakte het vinden van een werkbare oplossing in de commissies tot een soepel proces.

Sneuvelden de dissertaties op één specifiek criterium of konden zij volgens de tegenstemmers op meerdere punten de toets der kritiek niet doorstaan? In alle gevallen formuleren de tegenstemmers kritiek op meerdere aspecten van de dissertatie. Op 8 tot 10 van de bovengenoemde criteria oogsten de proefschriften veel kritiek. Een combinatie van kritiekpunten ziet er bijvoorbeeld als volgt uit:

- Te brede of incorrecte probleemstelling
- Slecht geformuleerde onderzoeksvragen
- Onvoldoende of aanvechtbare aansluiting bij bestaande kennis en literatuur
- Kortsluiting tussen probleemstelling en daarop volgende onderdelen van de dissertatie
- Onduidelijke of aanvechtbare methodologische keuzes
- Gebrekkige analyse van het materiaal
- Gebrekkige kwaliteit van het schrijven

Een van de tegenstemmers vat het als volgt samen:

"Kijkend naar het UvT beoordelingskader vind ik dus: dat de deelvragen niet helder afgebakend zijn, heb ik daarom vragen bij de structuur, althans de aanzet daartoe, doch zie ik vooral een gebrek aan juridische analyse, en in feite geen creativiteit of originaliteit, kan ik de methodiek bij de analyse niet beoordelen omdat de analyse zelf ontbreekt, mis ik de confrontatie met anderen (rechtspraak en literatuur) op vele plekken, en is het geheel niet altijd even helder en slordig geschreven.

Om deze lezers een greep te geven op de inhoud van de kritiek der tegenstemmers en de operationalisering van de ontwikkelde codes voor de codering, laten we bovenstaande thema's in bijlage 3 de revue passeren, steeds voorzien van een of enkele citaten die de kritiek goed verwoorden. Het doel is om huidige en toekomstige promovendi en hun begeleiders een stevige greep te geven op de beoordelingscriteria die in juridische promotiecommissies worden gehanteerd.

Het disciplinaire karakter van de dissertaties

Zoals hierboven beschreven, richtte een aanzienlijk deel van de kritiek zich op de methodologie, de methodologische verantwoording, en de gebruikte methoden en technieken. De vraag drong zich op of dit te maken zou kunnen hebben met de disciplinaire achtergrond van de promovendi en hun trouwdheid met niet-juridische methoden.

Bij nader inzien kunnen we de dissertaties als volgt classificeren:

- Bij een dissertatie ontstaat bij de commissie verwarring. Is dit een dissertatie die zich binnen een juridische aanpak louter en alleen op teksten concentreert of stoelt zij ook op empirisch onderzoek. Daarop werd zij in eerste instantie niet-positief beoordeeld. De verwarring leidt in de bewerking tot het schrappen van passages in de probleemstelling die de indruk zouden kunnen wekken dat het hier gaat om een dissertatie die mede empirisch van karakter is.

- Bij drie dissertaties kunnen we spreken van een monodisciplinaire aanpak die zich binnen de in de rechtsgeleerdheid gebruikelijke concentratie op (juridische) teksten beweegt.
- In zeven gevallen is er sprake van een multidisciplinair karakter. Naast de traditionele juridische aanpak vinden we theorieën, methoden en technieken afkomstig uit andere disciplines.

Een van de tegenstemmers beschrijft de problemen die zij meent te bespeuren bij een promovendus die de grenzen van haar disciplinaire achtergrond overschrijdt:

"Het lijkt alsof [...] door filosofische en sociaalwetenschappelijke auteurs te gebruiken, te ver uit haar comfort zone is gegaan, waardoor ze onvoldoende in staat is de auteurs en hun positionering in het landschap van theorieën te duiden.....Voor alle duidelijkheid: zodra het proefschrift zich richt op juridische zaken gaat het niveau aanmerkelijk omhoog, maar de bespreking van sociaalwetenschappelijke en filosofische literatuur is echt onder de maat. Daar blijkt dat [...] met het laatste wellicht te ver buiten haar expertisegebied is gestapt."

Het multidisciplinaire karakter van de dissertaties leidt tot enkele vragen voor vervolgonderzoek. Ropen juridische promovendi en hun juridische begeleiders risico's over zich af als zij zich in het promotieonderzoek qua theorieën, methodologie, methoden en technieken gaan bewegen op het terrein van andere disciplines? Wordt in dat geval voldoende aandacht geschonken aan substantiële bijscholing? Komen de specialisten uit andere disciplines bij de promovendus en de promotor pas in beeld op het allerlaatste moment, nl. bij de beoordeling van het manuscript?

Een ingrijpende koerswijziging na de afkeuring

Leidde de afkeuring van het manuscript na zo veel jaren hard werken nog tot een ingrijpende koerswijziging? We kunnen op grond van de door promovendi en promotoren in de dossiers geformuleerde voornemens hiervan spreken bij zeker zes van de 11 dissertaties.

Bij dissertatie **1** worden de *vraagstelling* en de daarbij behorende *deelvragen gewijzigd*.

In geval van dissertatie **6** zal de in het onderzoek *bestreken tijdsperiode worden verlengd*. Nieuwe actuele ontwikkelingen zullen worden geanalyseerd.

Iets soortgelijks is aan de orde bij dissertatie **8**. De *onderzoekperiode*, oorspronkelijk lopend van 2004 – 2007, zal worden *verlengd* tot 2013. Daarnaast zal de *positie* van de resultaten van gehouden *enquêtes en interviews zorgvuldig worden gezien*. Hun zeggingskracht is in de loop van het onderzoek aanzienlijk verminderd.

In dissertatie **7** wordt een van de *hoofdstukken fundamenteel veranderd*. Een *bepaald wetenschappelijk perspectief wordt in de tweede versie weggelaten* en de *conclusies worden genuanceerd*.

In dissertatie **9** wordt de *inhoudelijke focus* gedeeltelijk *aangepast*. De nadruk zal veel minder komen te liggen op de filosofische invalshoek. De promotoren verwachten dat de promovendus nog een jaar nodig zal hebben voor de herziening. Omdat de invalshoek zal veranderen, wordt ook een verandering in de samenstelling van de commissie voorgesteld.

In het geval van dissertatie **13** zal sprake zijn van een *aanpassing in ruime zin*. De promotoren zijn van oordeel dat een beslissing over het al dan niet doorgaan van het promotietraject nog niet aan de orde hoeft te komen.

Bij enkele dossiers konden wij niet vaststellen waaruit de herziening van het manuscript zal of zou bestaan.

We kunnen concluderen dat met de herziening van een in eerste instantie afgewezen dissertatie aanzienlijke inspanningen en weer vele maanden werk zijn gemoeid.

De gevolgen van de afwijzing kunnen we ook illustreren met de berekening van de hoeveelheid tijd die verliep tussen de oorspronkelijk geplande promotiedatum en de uiteindelijke verdediging.

Eind goed al goed?

Bij 10 van de 11 dissertaties waarover dit rapport gaat is in oktober 2016 sprake van een goede afloop. In een gevallen is de afloop nog onbekend. We kunnen concluderen dat een afwijzing in eerste termijn zeker niet duidt op een hopeloos vervolg van het promotietraject.

We zien ook dat het commentaar zich niet in een handomdraai liet verwerken. Gemiddeld verliepen tussen oorspronkelijke en uiteindelijke promotiedatum 8 maanden. Dit betreft 8 dissertaties die tot een goed einde zijn gebracht.

Per verdedigde dissertatie ziet het er als volgt uit qua tijdsverloop tussen oorspronkelijk geplande datum en uiteindelijke verdediging:

- 13 mnd
- 11 mnd
- 11 mnd
- 8 mnd
- 6 mnd
- 6 mnd
- 5 mnd
- 4 mnd

Hoe lang deden de promovendi die bij de faculteit waren aangesteld uiteindelijk over het totale promotietraject?

- 1 x 9 jaar
- 1 x 8 jaar
- 2 x 7 jaar

Twee promovendi werken februari 2016 nog aan het manuscript. Dat betekent het volgende voor de promotieduur die nu reeds is verstreken:

- 1 x 11 jaar
- 1 x 7 jaar

Gemiddeld besteden deze zes promovendi die aangesteld zijn geweest bij de faculteit nu al gemiddeld meer dan 8 jaar aan de voltooiing van het proefschrift. Dit gemiddelde zal zeker nog oplopen

In geval van de vijf externe promovendi is de startdatum van de promotiewerkzaamheden bij de faculteit niet bekend. Het vermoeden is gerechtvaardigd dat hun gemiddelde promotieduur niet zal liggen onder de genoemde 8 jaar.

Conclusie en aanbevelingen

Kernbevindingen

Problemen bij de beoordeling van de dissertatie doen zich in de grote meerderheid van de gevallen voor bij promovendi die onder suboptimale omstandigheden aan hun dissertatie hebben moeten werken.

We hebben in deze gevallen altijd te maken met een zeer lange duur van de promotietrajecten. De gemiddelde promotieduur ligt februari 2016 al boven de 8 jaar, en zal zeker nog oplopen als ook de twee resterende promovendi het manuscript met succes gaan herzien.

Met dit kleine onderzoek wordt een bevinding uit de studie naar de langpromoveerders van de Tilburg Law School (april 2015) onderstreept: als we te maken hebben met een project dat lang duurt, dan zijn daar altijd ook grote inhoudelijke problemen mee gemoeid. Nooit kan een lange duur alleen op het conto van ongelukkige omstandigheden worden geschreven.

Opvallend is de rol van de leden van de promotiecommissies die geen aanstelling in Tilburg hebben. Ook al hebben veel andere Tilburgse commissieleden kritiek op onderdelen van de dissertatie, het zijn de niet-Tilburgenaren die als enigen een tegenstem uitbrengen.

Uit de dossiers kan niet worden opgemaakt of het werk van de promovendi in eerdere stadia aan beoordelingen door anderen dan de eigen promotor onderworpen is geweest. Het lijkt erop alsof de afkeuring van het proefschrift als een volkomen verrassing is gekomen voor promovendi en begeleiders.

Het vermoeden rijst dat juridische promovendi in zwaar weer kunnen komen als zij zich in hun onderzoek op andere disciplinaire terreinen gaan bewegen, daarin onvoldoende gesteund worden vanuit de begeleiding, en bij de verdediging ineens tegen specialisten uit die andere disciplines aan lopen.

Tussen de tegenstemmers en de voorstemmers die wel kritiek uitten bestaan geen grote inhoudelijke verschillen qua inhoud van de kritiek.

Enkele departementen en promotoren zijn in deze kleine studie meerdere malen betrokken bij de afwijzing van een manuscript.

Een afwijzing in eerste termijn betekent niet dat er geen uitzicht bestaat op een goede afloop. Voor zover bekend in februari 2016, zijn 9 van de 11 probleemdissertaties alsnog afgerond met een succesvolle verdediging van het manuscript.

Aanbevelingen

We moeten er alles aan doen om te voorkomen dat een promovendus en zijn of haar begeleider na 8 jaar werken te horen krijgen dat het manuscript onacceptabel is. Het eindoordeel mag ook niet als een verrassing komen.

Al veel eerder moeten externe critici bij de beoordeling van de tussentijdse vorderingen worden betrokken.

Bij de eindbeoordeling moeten promovendus en begeleider er vrijwel zeker van kunnen zijn dat het goed afloopt, of zij moeten zich er van bewust zijn dat met de indiening een flink risico van afwijzing

wordt gelopen. De eindbeoordeling rondt een eerdere trend van tussentijdse evaluaties af en mag daar niet compleet mee in strijd zijn.

Als men de beoordelingen leest, rijst het vermoeden dat we kunnen spreken van twee verschillende beoordelingsstijlen. Aan de ene kant de beoordelaars die vinden dat een dissertatie over de hele linie van beoordelingscriteria minimaal een voldoende moet scoren. Aan de andere kant de beoordelaars die menen dat zwakke scores bij sommige beoordelingscriteria gecompenseerd kunnen worden door goede prestaties op andere onderdelen. Het verdient aanbeveling om een gesprek hierover te starten in de Tilburg Law School. Moet een dissertatie op alle formele beoordelingscriteria minimaal een voldoende scoren, of mag een dissertatie ook verdedigd worden als zwaktes gecompenseerd worden door goede prestaties op andere onderdelen?

Een gesprek is wenselijk met promotoren en departementen die meer dan een keer betrokken zijn bij de afgewezen dissertaties.

Bij de samenstelling van de promotiecommissies moet erop gelet worden dat de leden in staat zijn tot een integrale beoordeling van het manuscript. Desgewenst kunnen specialisten op onderdelen van de dissertatie als adviseurs aan de commissie worden toegevoegd. Als deze niet in staat zijn tot de integrale beoordeling, is hun rol die van adviseur.

Bij de voorbereiding van externe en deeltijd promovendi op hun promotietraject moet gebruik worden gemaakt van de programma's die in het Research Master programma zijn ontwikkeld ter voorbereiding van een promotieplan.

Pas nadat een externe – of deeltijd promovendus een goed promotieplan heeft geschreven gaan promotor en Graduate School met hem of haar in zee.

Het verdient aanbeveling om externe of deeltijd - promovendi net zo te ondersteunen en te volgen in hun vorderingen als de promovendi met een werknemersstatus van 0.8 of 1.0 fte.

Als een promovendus de grenzen van de juridische discipline wil overschrijden, dan moeten promovendus en begeleider zich ervan vergewissen dat de promovendus daartoe voldoende geschoold is. Advies van collega's uit deze belendende disciplines is essentieel.

Dit rapport werd mogelijk omdat de Tilburg Law School van de leden van de commissies vraagt hun oordeel te motiveren. Aan deze praktijk moet worden vastgehouden. Al is het alleen maar omdat daarmee promovendi die moeten herschrijven zeer gedetailleerde aanwijzingen worden gegeven hoe dat aan te pakken.

Te overwegen valt om in de aanloop naar de verdediging van het proefschrift over te schakelen naar een model waarin de commissie het manuscript beoordeelt en een ontmoeting heeft met de kandidaat. Daarin wordt vastgesteld de kandidaat nog door moet werken aan het proefschrift. Inzet is niet een al dan niet afwijzen van het manuscript. Pas na eventuele extra werkzaamheden neemt de commissie een besluit over de toelating tot de verdediging. Een dergelijke aanpak kennen we bijvoorbeeld bij de Leuvense universiteit. Het is leerzaam om van hun ervaringen kennis te nemen.

Doe vervolgonderzoek onder externe promovendi wier traject wel soepel verliep. Waarin onderscheidde hun traject zich van dat van de promovendi die in zwaar weer raakten?

Onderzoek hoe promotoren externe of deeltijd promovendi (< 0.8 fte) begeleiden. Uit eerder onderzoek bleek dat zij de begeleiding anders aanpakken dan bij "aios", softer op onderdelen waar externe promovendi juist een meer robuuste begeleiding nodig hebben.

Bijlage 1. Criteria voor de beoordeling van de dissertatie

- a. De ontwikkeling, fundering en formulering van de probleemstelling
- b. De wijze van ordening, analyse en verwerking van het materiaal
- c. De originaliteit en creativiteit bij de behandeling
- d. De zuiverheid van de gevolgde methodiek bij de analyse
- e. Kritische confrontatie van eigen conclusies met bestaande theorieën of opvattingen
- f. Evenwichtigheid in de opbouw van het proefschrift en helderheid in stijl en formulering

Bijlage 2. Kritiek van de voorstellers, specificaties.

- De probleemstelling en aankondiging van het onderwerp
 - Bij vijf dissertaties vragen de critici om een *minder abstracte probleemstelling, meer focus* of explicitering
 - Kritiek betreft een *kortsluiting tussen de probleemstelling en wat in de dissertatie aan de orde wordt gesteld*. Interessante deelvragen worden later niet beantwoord.
 - Kortsluitingen manifesteren zich ook via een tegenstelling tussen *de titel van de dissertatie en de feitelijke inhoud*. De titel, de kortste aankondiging van het centrale onderwerp, suggereert ene keer meer dan wordt waargemaakt. Dit soort kortsluitingen zijn bij 4 dissertaties aan de orde.
 - Regelmatig (bij vijf dissertaties) wordt gevraagd om meer focus en meer explicitering in de probleemstelling.
 - Bij vier dissertaties vechten de critici *aannames of veronderstelde problemen*, waarop de dissertatie stoelt, aan. Ook bekritiseert een beoordelaar de probleemstelling die al te zeer aangeeft wat het antwoord zal zijn.
 - De *onderzoeksvragen* worden bij drie dissertaties becommentarieerd: er wordt niet uitgelegd waarom de derde vraag van minder belang zou zijn, een belangrijke vraag wordt niet in ogenschouw genomen, en het weglaten van deelvragen wordt bekritiseerd.
 - Bij een dissertatie vallen de critici over het al *te beleidsmatige, beschrijvende en weinig theoretische karakter* van de dissertatie. In een ander geval stelt een beoordelaar vast dat het conceptuele model niet systematisch wordt toegepast

- De kwaliteit van de gehanteerde begrippen
Bij zes dissertaties is er kritiek op de gehanteerde begrippen: *te abstract* – te weinig operationeel gemaakt of de keuze van de begrippen is *aanvechtbaar* of *onduidelijk*. Ook miste een beoordelaar een kritische reflectie op een centraal begrip.

- De omgang met de literatuur, de bestaande kennis
Kritiek op de aansluiting bij of de omgang met bestaande literatuur en kennis scoort zeer hoog onder deze voorstellers en is bij 10 dissertaties aan de orde.
 - a) *Belangrijke referenties ontbreken (3x)*
 - b) *Te veel eenzijdige aandacht voor enkele auteurs. Belangrijke auteurs zijn afwezig of de confrontatie met of behandeling van theoretische perspectieven is te zwak. Bij 7 dissertaties.*
 - c) *Men mist belangrijke juridische ontwikkelingen*
 - d) *Er is sprake van een aanvechtbare keuze van het theoretisch perspectief.*
 - e) *Te weinig reflectie op de theoretische waarde van de eigen studie*
 - f) *De behandeling van de theorie is onevenwichtig, en focust vooral op een van de drie hoofdkwesties die in de dissertatie aan de orde wordt gesteld.*
 - g) *Er wordt te veel literatuur gepresenteerd om diepgaand te kunnen behandelen.*
 - h) *Oppervlakkige behandeling van de literatuur*

- De methodiek / methodologie (6 dissertaties)
 - a) *De pretenties wat betreft een landen vergelijking worden onvoldoende waargemaakt.*
 - b) *Twijfel over de gekozen methodiek voor een landen-vergelijking?*
 - c) *Een kritischer blik op en evaluatie van de gebruikte methodiek was wenselijk geweest.*
 - d) *Onduidelijke weergave van een casus. De presentatie van het materiaal is wat chaotisch of onsystematisch.*
 - e) *De variabelenlijst behoeft hier en daar verbetering*
 - f) *De methodologische verantwoording is niet het sterkste deel van het boek of ontbreekt.*

- De kwaliteit van het verzamelde materiaal (7 dissertaties)
 - a) Waren de case studies wel het meest geëigend voor de vergelijkende analyse?
 - b) Er ligt te veel nadruk op secundaire bronnen, te weinig op primair materiaal.
 - c) Het bronnenmateriaal inzake casus x is te beperkt.
 - d) Het bronnenmateriaal is te eenzijdig qua taal. Er zijn goede bronnen in een andere taal over deze casus.
 - e) Het is onduidelijk hoe x in de praktijk werkt, en of x tot een juridisch vraagstuk leidt
 - f) Niet alle vragen kunnen op basis van het materiaal worden beantwoord
 - g) Er ligt een nadruk op een bepaald type analyse. Andere aspecten komen door deze nadruk niet uit de verf (3x genoemd, door verschillende beoordelaars).
 - h) Meer kwantitatieve gegevens hadden kunnen worden gebruikt.
 - i) Er is sprake van enkele feitelijke onjuistheden.
 - j) Niet alle bronnen zijn even relevant voor de thematiek.

- De kwaliteit van de analyse (bij 4 dissertaties)
 - a) Het analysekader is onvoldoende
 - b) De onderbouwing van de analyse van de literatuur is onvoldoende
 - c) De kwantitatieve analyse was het meest zwakke onderdeel. Analytische zwaktes in sommige hoofdstukken. De analyse mist diepte bij veel onderdelen. Er is veel materiaal verzameld, maar de analyse had scherper gekund. De diepgang van de analyse is onvoldoende, had scherper aangezet moeten worden
 - d) De meerwaarde van de analyse voor de beantwoording van het probleem is niet duidelijk.
 - e) Analyses zijn te weinig met elkaar in verband gebracht

- De presentatie van het materiaal (4 dissertaties)
 - Critici vragen om een kortere en toegankelijker tekst, of een strakkere redactie.
 - Nieuwe, actuele ontwikkelingen worden ongelukkig gepresenteerd
 - De volgorde van vragen en thema's had nader kunnen worden bear- gumenteerde. Een andere criticus ziet een tegenstelling tussen tekst en begeleidende figuur.

- De kwaliteit van het schrijven (11 dissertaties)

De voorstellers zien hier de meeste problemen.
Wat komen we allemaal tegen?

 - *Problemen met de taal*
Slordig taalgebruik. Taalfouten. Slordig qua taal (spellingfouten, grammaticale fouten, woorden die ontbreken, onduidelijke zinsconstructies).
Hier en daar typefouten. Veel tik en spelfouten
Engels voor verbetering vatbaar. Correctie door native speaker is wenselijk. Engels niet al- tijd correct.
Tekstredactie is vereist. Enkele spellingscorrecties en aanbevelingen
De schrijfstijl is stroef
Stilistisch zijn sommige delen beter gelukt dan andere
Het Nederlands wordt vrijmoedig gehanteerd
 - *Problemen van lengte*
Het zou korter kunnen. Het proefschrift is aan de dikke kant
Het gaat hier om een zeer korte dissertatie, zelfs als we verdisconteren dat het een op arti- kelen gebaseerde dissertatie is.
 - *Problemen van opbouw en coherentie*
De opbouw van het proefschrift kan verbeterd worden.

Een strakkere ordening en een kortere en duidelijkere tekst zijn mogelijk

De verdeling van aandacht over de empirie en theorie is scheef. Meer aandacht voor theorie is wenselijk

Een gebrek aan coherentie: artikelen zijn niet zo bewerkt dat ze naadloos op elkaar aansluiten. Of: de structuur van boek had sterker gekund door het omdraaien van hoofdstukken

□ *Problemen van helderheid*

De paginanummers ontbreken

Het is moeilijk leesbaar

Er is sprake van duistere formuleringen en een onbegrijpelijke alinea

De formuleringen zijn soms moeilijk te volgen, zijn soms wat minder strak

Een taalgebruik met minder Bargoens of deftige wetenschapstaal was wenselijk geweest

De helderheid kan verbeterd worden qua formulering en woordkeuze, en door beknopte en heldere formuleringen

Het hoofdstuk vraagt veel van een relatieve buitenstaander, het zwaar theoretische had afgewisseld kunnen worden met voorbeelden

De auteur wil een mooi boek schrijven...maar de opzet wordt topzwaar

De auteur wil te veel vertellen. Veel zijsprongetjes vergemakkelijken het lezen niet. Veel informatie wordt beknopt gehouden waardoor een gevoel van oppervlakkigheid ontstaat.

De tekst kan meer focus gebruiken. Hoofdstukken gaan gebukt onder verwijzingen naar andere hoofdstukken

□ *Problemen met verwijzen*

Paginaverwijzingen naar de literatuur zijn soms opengelaten. Een behandelde studie komt niet terug in de bibliografie.

Kritiek op de voetnoten. Veel voetnotentekst had naar de hoofdtekst gemogen.

Er zijn nog incomplete voetnoten

Qua literatuurverwijzingen is het erg slordig; er is ook sprake van een op onsystematische manier van verwijzen naar bronnen (o.a. qua vermelding van de auteurs)

Een van de kritische voorstellers vertolkt met de volgende verzuchting waarschijnlijk het gevoel van veel mede-beoordelaars: "Het is verstandig om nog een keer met stofkam door de tekst te gaan".

• Originaliteit (4 dissertaties)

Een gebrek aan originaliteit is geen dominant thema in de kritiek van de voorstellers.

Originaliteit gaat ten koste van zuiverheid en theoretische strengheid.

De originaliteit is zwak in veel hoofdstukken. Slappe toepassing van bestaande theorieën.

Niet bijzonder origineel of creatief.

Dissertatie blijft beschrijvend.

Het proefschrift is creatief en naïef.

• Kwaliteit van de conclusies (3 dissertaties)

Ook de conclusies van de dissertaties zijn niet het voornaamste object van kritiek.....

- De conclusies kunnen beter ingebed worden, met meer theorieën geduid en geconfronteerd.
- Een dissertatie krijgt het hier echt te verduren: Op bepaalde juridische kwesties wordt niet ingegaan, de geformuleerde vraag wordt niet helder beantwoord, er is sprake van een onjuiste wisseling van vraag naar constatering en de juridische aspecten van de kwestie worden veronachtzaamd. Let wel, we hebben het hier nog steeds over een dissertatie die door de voorstellers passabel werd geacht.

- Ook een tweede dissertatie oogst hier stevige kritiek: de theoretische reflectie op de bevindingen is niet sterk, de theoretische generalisatie van het verklaringsmodel had sterker gekund en het onvoldoende onderscheid tussen twee aspecten roept vragen op.

Bijlage 3. De kritiek van de tegenstemmers, inhoudelijke toelichting

De probleemstelling

De critici hebben veel problemen met de probleemstelling. Dominant in de kritiek zijn aanvechtbare redeneringen, inadequate onderzoeksvragen, een onjuiste formulering van het probleem, een te brede vraagstelling en vooringenomenheid.

Gebrekkig geformuleerde onderzoeksvragen

De aanvankelijke probleemstelling is te algemeen om te kunnen onderzoeken...Dat is op zich nog geen probleem; het theoretisch kader dat volgt zou moeten kunnen helpen om deze vragen operationaliseerbaar te maken. Dit gebeurt echter niet. Er worden wel aspecten onderscheiden die uitmonden in het analysekader, maar de probleemstelling wordt niet aan de hand van dit schema geherformuleerd..., noch voorzien van deelvragen die corresponderen met de verschillende dimensies. Daardoor blijft onduidelijk hoe het theoretisch kader nu inderdaad de probleemstelling inkadert en aanscherpt. Ook in latere delen keert de auteur niet terug naar een geoperationaliseerde probleemstelling. Gevolg hiervan is inde rest van het manuscript dat heel vaak onduidelijk is wat er nu precies gevonden is, in antwoord op welke (deel)vraag....(Diss 3 , 3:1)

Een aanvechtbare uitgangspositie

In de eerste plaats wordt aangegeven dat er sprake zou zijn van een groot [...]debat of probleem bij de overheid dan wel de wetgever (beide lopen in het manuscript vrijmoedig hand in hand). Dat zou in het bijzonder het geval zijn wat betreft y. Vermindering van y was zeker een belangrijk punt, maar van een [...] kwestie heb ik, hoewel ik er flink wat jaren bij betrokken ben geweest, niet veel gemerkt. Ook de promovenda zelf geeft op sommige problemen in haar manuscript aan dat [...] eigenlijk geen issue was. Het is primair een economische discussie geweest waarbij ideologische elementen een rol speelden. In concrete wetgeving speelde [...] al helemaal geen rol. (Dissertatie 1)

The presumption that the existing international prosecutors do not have to take into account national law on criminal procedure is erroneous. In the absence of its own police force, prosecution at international tribunals depend for their investigations on the cooperation of national law enforcement agencies, who will operate on the basis of their national law (Diss 2, 2:11)

Te breed

Het lijkt erop of er twee dissertaties (twee dissertaties als het ware) ineen zijn gevoegd. Zij noemt er een als de echte, nl. de bijdrage van alternatieve x-stijlen aan de legitimiteit van de wetgever, maar zij noemt toch ook de theoretische ontrafeling van het begrip [...]. Misschien zijn er wel drie: naast de beantwoording van de empirische vraag en de ontrafeling van het begrip [...] wil zij ook alle tekorten uit de literatuur over [...] opheffen. Dat zijn twee of drie verschillende inzetten, hoewel ik ook wel begrijp dat ze niet geheel los van elkaar staan; daarom spreek ik liever van twee (of drie) dissertaties die ineen zijn gevoegd. Dat leidt tot problemen...Laat ik helder zijn: ze heeft veel dingen beschreven, geprobeerd ze in een verband te zetten, ze heeft veel discussies benoemd, interessante kwesties naar boven gehaald, maar het is teveel. Het boek is veel te lang, niet alleen vanwege de begripsmatige invulling, de twee inzetten, maar er wordt ook gewoon vee herhaald en er wordt veel geschreven zonder dat de relevantie althans mij altijd duidelijk is. Het manuscript kan zeker met een derde korter, misschien zelfs met de helft...Het zou mij niet verbazen als daarbij een rol speelt de verschillende belangstelling van

de twee promotoren. Als dat zo is, zou het wel verstandig zijn als beide promotoren en de promovenda gedrieën om de tafel gaan zitten om nog eens te bespreken wat de promovenda voor ogen staat. (Dissertatie 1)

Kortsluitingen tussen de probleemstelling en volgende onderdelen van de dissertatie

Wat mij betreft een heel groot probleem is dat de promovendus er zichtbaar erg lang over heeft gedaan om tot een afronding te komen....Het onderzoek wordt afgebakend voor de periode 2004 t/m 2007. Los van de vraag of een dergelijk onderzoek publiceren in 2014 zinvol is (in verband met duidelijk gewijzigde de wetgeving.....), heeft de promovendus zich op geen enkele wijze aan diens afbakening gehouden....Het wreekt zich vooral in hoofdstuk 8 waarin allerhande informatie, afkomstig uit diverse jaren over de lezer wordt gestort. Heel veel informatie is volstrekt overbodig indien de promovendus zich had gehouden aan dien eigen afbakening: 2004 -2007, zeker daar waar 2007 ook expliciet in diens onderzoeksvragen terugkeert. Dat maakt bijvoorbeeld een tabel (over 2008) overbodig. Zo ook een tabel over 2009 en 2011...., een paragraaf over 2012...en zo kan ik denk ik nog wel ten minste 50 andere voorbeelden noemen. Ik beperk me tot een extreme: paragraaf y ...waarin de promovendus op eens de periode 1994 –2007 bestrijkt (Diss 8, 8:1)

Het theoretisch kader wordt onvoldoende (niet) toegepast in de hoofdstukken waarin x en y bestudeerd wordt. Het beoog over x wordt niet gefundeerd met, en vloeit niet voort uit het theoretisch kader. Het theoretisch kader en de rest van het proefschrift zijn eigenlijk twee volledig losstaande delen. Alsof je een doek uit een lijst haalt, en de lijst op de ene plek in een museum ophangt, en het doek op een andere plek. Het een heeft niets te maken met het ander. Wat is dan het doel van het theoretisch kader? Het lijkt alsof deel een en twee losse proefschriften zijn, het eerste zonder toepassingsgebied, het tweede zonder theoretische onderbouwing (9:32)

Een gebrek aan theoretische of juridische diepgang

Mijn hoofdpunt is dit. Met name hoofdstuk 4 en 5 zijn juridisch zwak, terwijl nu juist daar de juridische basis zou moeten zitten. Dat komt denk ik doordat er geen systematische analyse van met name de rechtspraak (en literatuur) is gemaakt op de besproken thema's. Ik mis bijv. de scherpe en uitvoerige analyse van de 5 tot 10 HR arresten over [...] en de (kritische) bespreking van de twee proefschriften (K en E) daarover. ..Ales wordt wel genoemd maar niet doorgelopen, geanalyseerd of besproken Geen bespreking van dissertatie Y, of van de vele arresten van de HR daarover. Dus juist de juridische analyse ontbreekt, en juist daar waar er wel rechtspraak en literatuur is. Ik kan daarmee dan ook lastig beoordelen of de proeve van bekwaamheid door de kandidaat doorstaan wordt (Diss 6, 6:10)

De analyse van het proefschrift is vooral in hoofdstuk 2 onvoldoende. Het springt van het ene thema naar het andere , en weet niet duidelijk te maken op welke manier in dit proefschrift gebruik gemaakt wordt van een recht-en-x-methode. Er wordt veel overhoop gehaald, zonder dat er een duidelijk verband tussen de verschillende benaderingen wordt gelegd. Verder lijkt de promovendus terug te schrikken voor een duidelijke keuze tussen conventionele rechtswetenschap en een essayistische vorm van recht en x. Het is nu het een noch het ander. De wetenschapsfilosofische inbedding vond ik vrij onbegrijpelijk. (Diss 12)

Het missen van nieuwe ontwikkelingen

More serious is that the author refers consistently to the XXX, whereas this treaty is no longer applicable since 1 December 2009. Especially, the reference to Article 280 XXX is rather strange, as this has been replaced by Article 325 YYY. The manuscript gives the impression that some parts were written way before the Treaty of Lisbon and have not been systematically updated (Diss 2, 2:9)

De omgang met bestaande kennis en theoretische inzichten

Het manuscript bestaat op veel plaatsen uit een aaneenschakeling van leesverslagen waarbij onduidelijk blijft waarom bepaalde auteurs wel en andere niet zijn gekozen en waarom bepaalde werken van de gekozen auteurs wel of niet zijn verwerkt....Dat is niet steeds onoverkomelijk, maar de gekozen auteurs komen voort uit denkrichtingen die op z'n zachtst gezegd met elkaar in strijd zijn, terwijl dat niet serieus wordt besproken....De complexiteit van het denken van R word helaas gereduceerd tot een schematisch kader waarbij de plank regelmatig wordt misgeslagen...De auteur neemt de analyses van de betreffende auteurs over zonder die te analyseren op het niveau dat van een proefschrift verwacht mag worden en neigt ertoe allerlei inzichten en visies aan elkaar te rijgen zonder zich daartoe kritisch te verhouden...Ten aanzien van R moet gezegd worden dat het onderscheid tussen ccc en ddd niet goed is begrepen. ...In een later deel van het proefschrift lijkt de auteur de idee van xxx vorming tegenover de idee van yyy te stellen.... Het lijkt erop dat zij zonder toelichting van mening verandert...De opbouw is niet overtuigend omdat in de eerste hoofdstukken geen theoretisch kader wordt ontwikkeld dat toetsing van de onderzoeksvraag mogelijk maakt. (Dissertatie 9)

In de bespreking van literatuur ...staat de promovendus onvoldoende boven de literatuur. Het lijkt wel of zij, door auteurs te gebruiken (uit andere disciplines –hs), te ver uit haar comfort zone is gegaan, waardoor ze onvoldoende in staat is de auteurs en hun positionering in het landschap van theorieën te duiden...De gebruikte auteurs zijn ogenschijnlijk min of meer toevallig bij elkaar verzameld, en er wordt verwezen naar een zeer beperkt aantal bronnen. De afbakening is niet helder – waarom deze theorieën en geen andere? ...Waarom ontbreken enkele perspectieven die zeer voor de hand hadden gelegen...Het is onvoldoende het hoofdstuk te beginnen met de disclaimer dat je nu eenmaal niet alles kunt doen – je hoeft niet alles te doen, maar je moet in je beschrijving wel laten zien dat je weet wat er allemaal voor perspectieven zijn (ook als je ze niet bespreekt), en waarom je er juist voor kiest die perspectieven te bespreken die je centraal stelt. 9:27

De kwaliteit van de analyses

De juridisch-technische analyse is volstrekt onder de maat, zeker nu het hier gaat om de eigen discipline achtergrond van de auteur. Daar mag de lezer dan toch verwachten dat de auteur in detail treedt. Het toetsingskader van art xxx komt in het geheel niet uit de verf, de bespreking van het privaatrecht blijft in de lucht hangen, [...] rechten van [...] gebruikers komen nauwelijks aan de orde, en de analyse van de [...] wetgeving is flinterdun. (Diss 9:14)

Een voorbeeld...De auteur geeft meermalen aan dat UNHCR tot andere bevindingen is gekomen dan het ambtsbericht. De auteur bespreekt lagere rechtspraak die stelt dat het Nederlandse beleid strijdig is met de Richtlijn als uitgelegd door het Hof van Justitie en noemt dan de uitspraak van de afdeling die vasthoudt aan de vaste lijn. In hoofdstuk [...] volgt echter geen bespreking, bijvoorbeeld van de (on)juistheid van de gronden van die de Afdeling aanvoert voor haar bevinding dat het Nederlandse beleid weldegelijk in overeenstemming is met artikel [...] als uitgelegd door het Hof van Justitie. In hoofdstuk [...] lijkt gesuggereerd te worden dat de Nederlandse lijn strijdig is met [...] recht, maar op

welk punt precies ...wordt niet duidelijk...Ik mis een grondige systematische analyse van met name de Nederlandse en [...] – jurisprudentie en Nederlandse en internationale literatuur. De verwijzingen daarvoor zijn te gering. (Diss 11:9)

Er komen geen heel duidelijke besluiten uit de analyse van de survey-gegevens (wat de auteur ook toegeeft). Ik heb echter het gevoel dat dit wel eens het gevolg van de gebrekkige analyse zou kunnen zijn: vrij oppervlakkig en beschrijvend werken op item-niveau...De analyse is eigenlijk beneden peil. Dat geldt vooral voor de kwantitatieve analyses, minder voor de kwalitatieve, maar de beperkingen daarvan worden onvoldoende ingezien. (Diss 14:13)

De methodologie, methodiek

Een volgend punt van methodologische aard heeft betrekking op de gehanteerde onderzoeksmethodiek. Ik geloof best dat de promovendus met heel veel personen heeft gesproken. Maar hij geeft veel te weinig inzicht in wat hij precies heeft gedaan. De half-gestructureerde vragenlijst noch de aldaar genoemde conceptvragenlijst och de definitieve versie is als bijlage bij het proefschrift gevoegd....Daarmee wordt de lezer geen enkel inzicht verschaft in de structuur en opzet van de vragen(lijst). Evenmin in de selectiewijze van een 'representatief gezelschap van deskundigen' dat de definitieve vragenlijst kreeg voorgelegd. Evenmin kan worden gevolgd op welke – gestructureerde en methodologisch verantwoorde- wijze de resultaten van de interviews in (toetsbare) interviewverslagen zijn neergelegd en voorts met name niet op welke wijze deze vervolgens zijn geanalyseerd. (Diss 8:2)

Mijn oordeel is vanuit de noodzakelijke objectiviteit bij de aan te leggen criteria voor beoordeling "tegen" en wel omdat ik m.n. bij de methodologie veel vragen stel, of beter gezegd, vragen stel gelet op het ontbreken van een bij het gekozen thema passende methodologie aangezien het desbetreffende hoofdstuk zeer mager is en niet aansluit bij de stand van de wetenschap in het interdisciplinaire veld Law and [...] in de rechtstheorie. 12:1

Het onderzoeksmateriaal

Het onderzoek komt mij op onderdelen incompleet voor. In het bijzonder wekt het verbazing geenbespreking aan te treffen van zaak [...], die toch expliciet ingaat op aanspraken van [...]. Waar het gaat om de uitsluitingsgronden zou bespreking van de zaak-S die daar zijdelings aan raakt verwacht worden. Verder is de bespreking van de [...] rechtspraak ...opmerkelijk, waar deze voorbij lijkt te gaan aan afwijkingen in toetsingskader en toepassing... De bespreking van [...] jurisprudentie m.b.t. sociaaleconomische aanspraken is eveneens incompleet – de bespreking van [...] is gezien de bestaande literatuur daarover en de opvolgende rechtspraak niet volledig, om te zwijgen van de verdere jurisprudentie op dat gebied. Ook elders lijkt het onderzoek soms niet geheel up-to-date (Diss 11:5)

De kwaliteit van het schrijven

Tekstueel en redactioneel moet er nog een forse slag worden gemaakt. Er staan regelmatig taalfouten en slordigheden in. Taalgebruik en terminologie is lang niet altijd consequente en consistent...Van meer redactionele aard is dat aan het einde van hoofdstuk 5 en 6 over paargraaf wordt gesproken waar het om een hoofdstuk gaat. Aan het begin van hoofdstuk wordt ten onrecht gesproken over vorige 'paragrafen'....Het taalgebruik is bovendien lang niet altijd academisch. Zo wordt het woord

'lijkt'(te) vaak gebruikt en zijn formuleringen regelmatig slordig, onleesbaar of feitelijk onjuist. Lees bijvoorbeeld de derde alinea op pagina [...] . Volstrekt onleesbaar en waarom eigenlijk eindigend met een vraagteken"?...Ik noem slechts wat voorbeelden, maar het proefschrift staat er vol van. Ik acht het niet mijn taak dat uitputtend weer te geven. 8:5

Originaliteit

Het gebruik van de verschillende methoden kan wel als creatief worden beschouwd, maar het gebruik dat wordt gemaakt van elk van de methoden is eerder zwak, niet op het niveau van de goede beoefenaars van die methoden. ..Ik vond dit proefschrift niet erg origineel. De aanpak blijft beperkt tot (een zwakke toepassing van) vertrouwde methoden. Geen nieuwe theoretische inzichten inspireren de probleemstelling. Weinig vaststellingen verrassen. 14:12

Conclusies

De auteur is onvoldoende boven het onderzoeksmateriaal uitgestegen. Zijn conclusie aan het einde van het manuscript dat het onderzoek aantoont dat de gezamenlijke verklaringskracht van de vier theorieën aanzienlijk groter is dan die van de afzonderlijke benaderingen mist voldoende grond. (14:16)

Wel zouden de conclusies van de auteur soms duidelijker geformuleerd moeten worden (zo mogelijk gebaseerd op andere auteurs en jurisprudentie), en zou een scherpere confrontatie van argumenten pro en contra gewenst zijn. (11:21)

